

Dicht de kloof

De vier onderwijsvakbonden (COC, ACOD, VSOA en COV) organiseerden op 16 mei jl. een actie aan de Brabantthal in Haasrode. Die dag startte daar het 'atelier talent' in het kader van VIA (Vlaanderen in actie). De bonden wilden de aandacht vestigen op de alsmaar groeiende kloof tussen de beleidsmakers en de praktijkmensen. De onderwijsminister houdt bovendien te weinig rekening met de mening van de leraars, de echte deskundigen. Het leerzorgdossier is daarvan een schoolvoorbeeld. Daags voor de actiedag ontmoetten de onderwijsvakbonden de pers. De boodschap van de bonden vindt u hierna.

De onderwijsvakbonden zijn niet gekant tegen innovatie, hebben niets tegen maatregelen die de talentontwikkeling van leerlingen bevorderen en zijn evenmin tegen maatregelen die een correcte afstemming beogen tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Wat de onderwijsvakbonden wel afwijzen, is dat er voortdurend plannen gesmeed worden ver boven de hoofden van het onderwijspersoneel heen, plannen met veel moeilijke woorden in dure volzinnen. Plannen waarbij zij steeds moeten vaststellen dat er veel te laat gedacht wordt aan de mensen die deze plannen moeten uitvoeren, aan hun draagkracht, hun mogelijkheden, hun beperkingen... én aan de tijd en middelen die de uitvoering van die plannen vergt.

Een eerste gevolg daarvan is dat de leerlingen, de studenten, de cursisten niet krijgen wat beloofd werd. Een tweede gevolg is dat de personeelsleden gedemotiveerd geraken en ontgoocheld afhaken.

Ambities mogen en moeten er zijn, initiatieven mogen en moeten genomen worden, maar die leiden niet tot beter onderwijs als het onderwijspersoneel vergeten wordt.

Hervormingen worden veelal ver boven de hoofden van de échte ervaringsdeskundigen, het onderwijspersoneel, bediscussieerd en beslist. Finaal worden die hervormingen wel onderhandeld, maar dat is de laatste fase van het hervormingsproces. Op dat ogenblik zijn de teerlingen meestal al geworpen en worden nog slechts wijzigingen in de marge aangebracht. De onderwijsvakbonden vertolken tijdens de onderhandelingen steevast het standpunt van hun leden: de vernieuwingen gaan te snel, worden te weinig overlegd, zijn onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd, worden met te weinig middelen omkleed, zijn onrealiseerbaar en houden te weinig rekening met de draagkracht van personeel en scholen...

Voorbeelden zijn er te over!

Leerzorg

Het ambitieuze plan van de minister om leerlingen met beperkingen zoveel mogelijk in het gewoon leerplichtonderwijs te laten participeren. In het vorig nummer van Basis hebben we daaraan het hoofdartikel gewijd.

Het concept van de proeftuinen

Er is een wildgroei aan proeftuinen ontstaan, vaak rustend op brakke grond, vaak niet voldoende of niet echt overlegd op schoolniveau, vaak onduidelijk over wat de doelstellingen ervan zijn, met als gevolg dat ze nauwelijks evalueerbaar zijn. Er is een gebrek aan overzicht. De rode draad ontbreekt. Proeftuinen kunnen nuttig zijn. Maar zij moeten duidelijke doelstellingen hebben, een meerwaarde betekenen en beperkt worden in aantal, zodat zij kunnen opgevolgd worden én geëvalueerd. Een snelle besluitvorming is volledig uit den boze. De kwaliteit moet primeren op de kwantiteit. Eerst voldoende ervaring opdoen en dan grondig evalueren.

Het experiment modulair onderwijs

Na acht jaar experimenteren zou er op 1 september 2008 een einde moeten komen aan een experiment inzake modulair onderwijs in het beroepssecundair onderwijs. De afwikkeling van deze 'proeftuin' verloopt in de grootst mogelijke onduidelijkheid:

■ van een ernstige evaluatie is geen sprake. Er gebeurde wel een wetenschappelijk onderzoek in 2004, maar actueel zijn de resultaten daarvan allang niet meer en met de in dat onderzoek aangehaalde knelpunten werd gewoon geen rekening gehouden;

■ Onderwijsdecreet XVIII zal de scholen de mogelijkheid bieden te kunnen kiezen om dit experiment verder te zetten. Ze zullen dat dan wel moeten doen zonder de bijkomende middelen die zij de vorige jaren wél hadden. Dit is geen ernstig beleid: scholen acht jaar laten ploeteren in de proeftuin, op 1 september 2007 de daarvoor toegekende middelen halveren en op 1 september 2008 geen middelen meer geven.

Mentoren

Om onder andere een betere aanvangsbegeleiding van startende leerkrachten mogelijk te maken, besliste de minister om middelen vrij te maken voor het aanstellen van mentoren.

Politiek scoort men daarmee, maar het budget dat de minister ervoor voorziet, maakt dat een individuele school slechts over enkele uurtjes per week beschikt om het mentorschap te organiseren. Met die minieme middelen zou een mentor zowel startende leraars, leraars-in-opleiding als stagiairs moeten begeleiden.

Om die armoede te camoufleren, werden de mentoruren samengebracht op het niveau van de scholengemeenschap en werd dat niveau nog maar eens misbruikt om het 'goede onderwijsbeleid' van de overheid te promoten.

Ook in dit dossier gaat de minister ervan uit dat het vanzelfsprekend is dat het onderwijspersoneel weer zal bijspringen.

Leren en Werken

In het kader van het nieuwe decreet 'Leren en werken' wordt in het deeltijds beroepssecundair onderwijs het modulair onderwijs verplicht opgelegd, maar de overheid weet op dit ogenblik zelf maar één ding en dat is dat het 'modulair onderwijs' in het deeltijds beroepssecundair onderwijs iets anders moet zijn dan het modulair onderwijs in het volwassenenonderwijs. Maar op de vraag wat de gevolgen

ervan zullen zijn voor het onderwijspersoneel, geeft de overheid geen antwoord! Ook hier heeft de overheid duidelijk geen aandacht voor de werkomstandigheden van het onderwijspersoneel!

Flexibilisering hoger onderwijs

Studenten genieten, dank zij het flexibiliseringsdecreet, een grote vrijheid in het bepalen van hun studietraject. Ze kunnen hun opleiding 'à la carte' samenstellen en in grote mate zelf bepalen welke vakken ze willen volgen, en op welke manier en volgens welk tempo ze dat willen doen.

Waar de decreetmakers geen rekening mee gehouden hebben, is dat alle werkdruk die dat meebrengt, op de al zwaar belaste schouders van het personeel terechtkomt: de studentenadministratie is enorm complex geworden en de docenten moeten hun vakken tot opleidingsonderdelen en credits hervormen. Die verhoogde werkdruk is op geen enkele manier gecompenseerd.

Rationalisatie hoger onderwijs

Er wordt gepleit voor een revolutionaire overheveling van alle academische opleidingen naar de universiteiten, waardoor de hogescholen alleen nog professionele bachelors zouden kunnen opleiden. Het rationalisatieproces wordt voorbereid in een werkgroep waarin het onderwijspersoneel geen enkele zeg heeft en die gedomineerd wordt door de universitaire machtsblokken uit Leuven en Gent.

Onderwijs als reddingsboei voor alle menselijke en maatschappelijke problemen

Wat er ook misloopt in onze samenleving, altijd wijst men naar het onderwijs - de school moet het oplossen:

■ **gezondheidsbeleid en drugsbeleid:** alle basis- en secundaire scholen moeten acties opzetten opdat leerlingen meer zouden bewegen, zich gezonder zouden voeden en geen drugs (meer) zouden gebruiken;

■ **zorg en opvoeding:** van het personeel wordt verwacht dat zij gedrags- en psychologische problemen kunnen detecteren én oplossen, dat zij de rol van de ouders kunnen overnemen;

■ **diversiteit en gelijke kansen:** leerkrachten moeten bij het lesgeven rekening houden met alle mogelijke functiebeperkingen en met de culturele diversiteit van hun leerlingen. Ze moeten er verder voor zorgen dat ook kansengroepen hun talenten ten volle kunnen ontplooiën.

■ Dat is niet alles. Er zijn ook nog de voorbereiding op de arbeidsmarkt, de verkeersopvoeding, het bijbrengen van ondernemingszin,... En ook het spijbelbeleid, het milieubeleid, de anderstaligheid, de ouderparticipatie, de inbedding in de lokale gemeenschap...

Al te vaak wordt vergeten dat de hoofdtaak van een leraar het lesgeven is. Nog geen jaar geleden werd dat door het Vlaams Parlement zo vastgelegd. Nu beweert de hoofdredacteur van Klasse - het propagandablade van de onderwijsminister - dat lesgeven niet de core-business is van het onderwijs!

Dijsselbloem

Tijd voor onderwijs was de titel van het Nederlandse rapport-Dijsselbloem dat in februari 2008 werd gepubliceerd. Nederland heeft jaren van onderwijsvernieuwingen achter de rug. Alles moest anders: onderwijsbeleid, onderwijsstructuur, schoolorganisatie, pedagogiek en didactiek, financiering... Nu blijkt dat veel van die hervormingen de kwaliteit van het Nederlands onderwijs grondig hebben aangetast. In het voormelde rapport pleiten de Nederlandse politiek en overheid schuldig. Met schaamte geven de beleidsmakers toe dat ze het verkeerd hebben aangepakt, ten koste van leerlingen en personeel.

De onderzoekscommissie-Dijsselbloem kwam tot de volgende conclusies:

■ Het onderwijs werd al te zeer verantwoordelijk én capabel geacht om allerlei *maatschappelijke problemen* op te lossen. Het doorvoeren van een bepaalde ideologie (tunnelvisie) werd belangrijker geacht dan de vraag of een vernieuwing wel pedagogisch verantwoord en/of praktisch realiseerbaar was en of er geen alternatieve oplossingen konden gevonden worden.

■ Er werd bij de vernieuwingen geen rekening gehouden met *het standpunt en de ervaring van het onderwijspersoneel*, noch bij de invoering, noch bij de evaluatie ervan. Terwijl de politiek met blinde ambitie alle vernieuwingsvoorstellen bleef goedkeuren, zag ze niet dat het draagvlak aan de basis ontbrak. Kritische geluiden werden in de conservatieve hoek geduwd.

■ Bij de onderwijsvernieuwingen werd nauwelijks aandacht besteed aan een degelijke *wetenschappelijke onderbouwing*. Experimenten vonden wel plaats, maar werden niet of slecht geëvalueerd of te vroeg afgesloten. Soms werd er met de resultaten van de experimenten gewoon geen rekening gehouden, bijvoorbeeld als die niet strookten met de gekozen ideologische en pedagogische weg.

■ Er werden bij bepaalde vernieuwingsoperaties *onverantwoorde risico's* genomen met vooral *kwetsbare leerlingen*, in het bijzonder wanneer het ging om het niet langer voorzien van meer op de praktijkgerichte leer-routes en om het integreren van zorgleerlingen in het gewoon onderwijs. Gelijk onderwijs bleek niet altijd te werken voor ongelijke talenten.

■ Een aantal factoren werd bij het invoeren van de vernieuwingen enorm *onderschat*: de gevolgen voor personeel en directeurs (werk-

druk, competenties), de snelheid van in- en uitvoering (tijdsdruk), de nodige financiële middelen, de gevolgen voor de schoolorganisatie, de nodige voorzieningen (accommodatie, materiaal)...

■ Veel vernieuwingen werden ook mee ingegeven of zelfs gestuurd door de *drang naar budgetbeheersing*. Steeds werd ernaar gestreefd om vernieuwingen 'budgettair neutraal' uit te voeren. De hoogte van de begrote bedragen werd hoofdzakelijk bepaald door de aanwezige begrotingsruimte en niet door nut en noodzaak van aanvullende investeringen. Middelen en ambities waren niet met elkaar in overeenstemming. Toch werden de ambities niet verlaagd en de budgetten niet verhoogd.

Ook in Vlaanderen!

Het Nederlands onderwijs is niet altijd een lichtend voorbeeld voor Vlaanderen. Maar de conclusies en de aanbevelingen in het rapport-Dijsselbloem moeten ons wel tot bezinning en tot lering stemmen. De gelijkenissen met de situatie in Vlaanderen zijn immers frappant.

Ook bij ons leggen de opeenvolgende onderwijsministers een grote vernieuwingsdrang aan de dag. Ook bij ons wordt er niet voldoende geluisterd naar wat de praktijkmensen via hun vakbonden aan de overheid zeggen. Ook bij ons denkt men dat vernieuwingen kunnen doorgevoerd worden met geen of een minimum aan middelen, middelen die bovendien dan nog versnipperd worden over te veel initiatieven.

Ook in Vlaanderen is er een kloof tussen het politieke gedachtegoed en wat de praktijkmensen dagelijks ervaart. Wanneer de overheid daarop wordt gewezen, wordt die reactie nogal vlug afgedaan als ouderwets of conservatief. Trekt Vlaanderen geen lessen uit het Nederlands rapport, dan zal binnen enkele jaren ook het Vlaams Parlement een commissie naar Nederlands model moeten oprichten.

Arbeidsmarktrapport: financiële ruimte gevraagd!

Uit prognoses van het ministerie van Onderwijs blijkt dat er zich tegen 2010 een tekort aan leraren op de arbeidsmarkt aandient. De tekorten zullen vooral ontstaan in het kleuter- (499 à 595 kleuteronderwijzers te kort) en in het secundair onderwijs (316 leraren te kort).

Dat het Vlaams onderwijs met een toenemende krapte aan onderwijspersoneel kampt, bleek eerder al uit de klachten van schoolbesturen en schooldirecteurs. Voor sommige vakken en in bepaalde regio's is het bijzonder moeilijk om vacatures in te vullen. Vervangingen (voor ziektes, vorming en stages, verlopen) zijn soms zeer moeilijk of niet uit te voeren.

De beste manier om het dreigend lerarentekort tegen te gaan, is het beroep aantrekkelijker maken, zowel in het begin, tijdens als op het einde van de loopbaan. Daarvoor moet in de eerste plaats de *werkdruk* verminderd worden. Die werkdruk is het resultaat van onder meer:

■ het feit dat leraren *steeds meer taken en verantwoordelijkheden* krijgen inzake zorg, opvoeding, individuele ondersteuning, maatschappelijke verwachtingen, zonder dat die bijkomende takenlast gekoppeld wordt aan meer middelen en een ruimere omkadering;

■ de *steeds toenemende administratieve planlast*, die op haar beurt het gevolg is van de tendens om studieresultaten en de autoriteit van scholen en leerkrachten juridisch aan te vechten, waardoor die zich telkens weer op papier moeten verantwoorden.

Maar initiatieven inzake werkdrukvermindering volstaan niet. Personeelsleden moeten meer betrokken worden bij het beleid van de school, zij moeten een degelijke bezoldiging ontvangen en de jongeren moeten vlugger meer werkzekerheid krijgen.

Kortom: er moet veel meer aandacht geschonken worden aan het welbevinden van het onderwijspersoneel.

De onderwijsminister besteedt terecht veel aandacht aan de problematiek van het lerarentekort. Maatregelen dringen zich op. Wij gunnen de minister zijn succes als hij afdoende oplossingen aanreikt. Wil hij slagen, dan moet de Vlaamse regering op een ernstige manier financieel bijspringen. De inzet is immers groot!

Onderwijsvakbonden formuleren eisen

De Vlaamse onderwijsvakbonden eisen *bij elk vernieuwingsvoorstel*:

■ een luik dat de effecten van die vernieuwing op personeelsvlak inschat op het gebied van werkdruk en rechtszekerheid (die eisen stelden de vakbonden trouwens ook al bij de onderhandelingen over CAO VII);

■ de nodige middelen voor omkadering en de nodige tijd voor competentieontwikkeling, zodat de personeelsleden de leerlingen, cursisten en studenten dat kunnen geven wat hun op papier wordt beloofd;

■ een onderbouwde verantwoording (gebaseerd op objectief wetenschappelijk onderzoek) waarbij wordt aangetoond dat de vernieuwing beantwoordt aan een reëel (maatschappelijk) probleem of tekort dat door het onderwijs kan opgelost worden, dat de vernieuwing wel degelijk een oplossing zal bieden en dat er geen betere alternatieven zijn;

■ voorafgaand een breed overleg met de basis, zowel op nationaal als op lokaal niveau, waarbij de personeelsvertegenwoordigers de nodige tijd en informatie krijgen om een gedragen standpunt te ontwikkelen.

Wanneer een vernieuwing uitgetest wordt in de proeftuinformule, dan moet een aantal voorwaarden worden vervuld:

■ voldoende echte inspraak moet vooraf voorzien worden;

■ voldoende tijd moet worden uitgetrokken om die proeftuin voor te bereiden en te implementeren;

■ het voorstel moet ook een evaluatieluik omvatten waarbij objectief en degelijk wordt nagegaan of de proeftuin een meerwaarde voor de leerlingen betekent en of de draagkracht van het personeel niet wordt overschreden;

■ de proeftuin mag niet zo worden uitgebouwd dat een terugkeer naar de oorspronkelijke toestand niet meer mogelijk is.

Dicht de kloof tussen theorie en praktijk

In een eerste actiedag brachten de onderwijsvakbonden een honderdtal bestuursleden samen om de hierboven geschetste problemen aan te kaarten en tegelijk aandacht te vragen voor een beleid dat rekening houdt met de draagdracht van het onderwijspersoneel en met de professionaliteit van alle teamleden.

Op de volgende pagina geven we een impressie van onze actie aan de Brabantthal in Haasrode. We wezen minister-president Kris Peeters en onderwijsminister Frank Vandenbroucke erop dat de kloof tussen onderwijsbeleid en onderwijspraktijk moet gedicht worden. Het gaat tenslotte om de toekomst van het onderwijs en onze schoolteams.

Romain Maes ■
algemeen secretaris

